

Dosarul nr.3ra-329/22
2-20044512-01-3ra-07042022

Prima instanță, Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani (jud: G. Ciobanu)
Instanța de apel, Curtea de Apel Chișinău (jud: A. Minciuna, V. Negru, E. Palanciuc)

D E C I Z I E

21 septembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Tamara Chișca-Doneva
Ala Cobăneanu
Nina Vascan
Nicolae Craiu
Aliona Miron

examinând recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale,
în cauza de contencios administrativ, la cererea de chemare în judecată depusă
de Maria Pavalache împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la
anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului
individual favorabil privind stabilirea și achitarea pensiei de urmaș, încasarea
cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 19 ianuarie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care a
fost respins apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva hotărârii
din 02 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani,

c o n s t a t ă :

La 07 aprilie 2020, prin intermediul poștei electronice, Maria Pavalache, a
formulat cerere de chemare în judecată în procedura contenciosului administrativ,
ulterior concretizată, împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale solicitând
anularea deciziei de refuz privind acordarea pensiei de urmaș nr.12 din 21 ianuarie
2020 (nr.2020/93/776 din 22 ianuarie 2020, codul grupei 229796), emisă de Casa
Teritorială de Asigurări Sociale Buiucani; anularea deciziei de respingere a cererii
prealabile nr.P-380/20 din 27 februarie 2020 emisă de Casa Națională de Asigurări
Sociale a Republicii Moldova; obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale a
Republicii Moldova să emită decizia cu privire la stabilirea și achitarea Mariei
Pavalache a pensiei de urmaș în mărime de 50% din pensia întreținătorului decedat
Ivan Pavalache, cuantumul căreia la data adresării în instanța de judecată constituia
suma de 23 400,00 lei; obligarea Casei Naționale de Asigurări Sociale a Republicii
Moldova să achite Mariei Pavalache, începând cu 18 noiembrie 2019, suma de 11

700,00 lei cu titlu de pensie de urmaș; încasarea din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale a Republicii Moldova în beneficiul Mariei Pavalache, cheltuielile de asistență juridică în sumă de 5000,00 lei (f.d.57-58).

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că, la 05 decembrie 2019, s-a adresat cu o cerere privind acordarea pensiei de urmaș în temeiul Legii nr.156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii și Legii nr.544-XIII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, având în vedere că soțul ei, Ivan Pavalache, pensionar din sistemul judecătoresc, a decedat la XXXX, considerând că, întrunește cerințele necesare pentru a beneficia de pensia de urmaș, inclusiv din faptul că, a fost căsătorită cu Ivan Pavalache, pe o perioadă de 52 de ani și nu s-a recăsătorit.

Însă, prin decizia nr.12 din 21 ianuarie 2020, emisă de Casa Teritorială de Asigurări Sociale Buiucani, cererea a fost respinsă.

În acest context, menționează că, la 13 februarie 2020, a depus cerere prealabilă prin care a solicitat anularea deciziei emisă de Casa Teritorială de Asigurări Sociale Buiucani și admiterea cererii cu privire la stabilirea, acordarea și achitarea pensiei de urmaș Mariei Pavalache.

Însă, prin decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale nr.P-380-20 din 27 februarie 2020, a fost respinsă cererea prealabilă.

În acest context, consideră că, la emiterea deciziei respective, nu a fost aplicată legea care trebuia să fie aplicată și anume art.24 și art.25 alin.(1) lit.b), art.26 și art.32 alin.(3)-(4) lit.c) din Legea nr.156 din 14.10.1999 privind sistemul public de pensie, precum și prevederile art.26, 31, 32 din Legea nr.544-XII din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului.

Mai indică că, Ivan Pavalache, Decan al autorității judecătorești, a activat în funcția de judecător începând cu 08 septembrie 1974 până la 26 mai 2006, când a fost eliberat din funcția de judecător asistent al Curții Supreme de Justiție, în legătură cu atingerea plafonului de vârstă, în baza deciziei Președintelui Republicii Moldova nr.591-IV din 26 mai 2006, cu un stagiul de 31 ani complet lucrați.

În continuare, cu referire la prevederile art.26 alin.(4) din Legea cu privire la statutul judecătorului, susține că, judecătorul demisionat are dreptul la o indemnizație lunară viageră în condițiile prezentei legi. Iar dispozițiile art.26 alin.(5) din Legea cu privire la statutul judecătorului, stabilește condițiile pentru stabilirea indemnizației lunare viagere, și anume, dacă judecătorul demisionat are o vechime în funcția de judecător de la 30-35 ani, acesta beneficiază de o indemnizație lunară viageră de 90% față de salariul mediu plătit în funcția respectivă de judecător, ținându-se cont de indexarea salariului.

Astfel, reține reclamanta că, răposatul său soț, Ivan Pavalache, a beneficiat de acest tip de pensie în legătură cu atingerea plafonului de vârstă, pe durata vieții sale, fiind înregistrat cu viza de domiciliu în sectorul Buiucani, mun. Chișinău. Iar astfel, Casa Națională de Asigurări Sociale și Casa Teritorială de Asigurări Sociale Buiucani, dețin toate actele necesare pentru acordarea pensiei, deoarece materialele dosarului de pensionare ale lui Ivan Pavalache, au fost instrumentate anume de Casa Teritorială de Asigurări Sociale, Buiucani și se păstrează tot acolo.

Or, art.24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii, prevede că, pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limita de vârstă.

Prin urmare, consideră reclamanta că, întrunește condițiile necesare acordării pensiei de urmaș, având în vedere faptul că, a conviețuit cu soțul său o perioadă mai mare de 15 ani, a atins vârsta de pensionare și soțul său a beneficiat de pensie în legătură cu atingerea plafonului de vârstă. Iar toate actele necesare în vederea probării acestui fapt au fost depuse la Casa Teritorială de Asigurări Sociale Buiucani.

În acest context indică că, salariul de funcție al judecătorului se stabilește în funcție de nivelul instanței judecătorești la care acesta își desfășoară activitatea și de vechimea în muncă în funcția de judecător.

La acest capitol, atenționează reclamanta că, judecătorii asistenți ai Curții Supreme de Justiție sunt salarizați la nivelul judecătorilor Curții de Apel, iar salariul de funcție al judecătorului Curții de Apel, pentru judecătorul care are o vechime în muncă în funcția de judecător mai mare de 15 ani, constituie 4,3 salarii medii pe economie.

Mai susține reclamanta că, pensia care urma să fie primită de către răposatul său soț, urma să constituie 90 % din acest salariu. Iar conform art.26 din Legea privind sistemul public de pensii, mărimea pensiei de urmaș care se cuvine, trebuie să fie de 50 % pentru fiecare urmaș. Iar astfel, respingerea cererii privind stabilirea și achitarea pensiei de urmaș, de către Casa Națională de Asigurări Sociale, constituie un act administrativ individual ilegal defavorabil, fiind contrar principiilor egalității și nediscriminării.

Prin hotărârea din 02 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, a fost admisă acțiunea, a fost anulată decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Buiucani, mun. Chișinău nr.2020/93/776 din 22 ianuarie 2020 și decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale nr.P-380/20 din 27 februarie 2020 cu privire la cererea prealabilă, adoptate în privința Mariei Pavalache.

S-a obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să emită actul administrativ individual privind stabilirea și achitarea pensiei de urmaș Mariei Pavalache, începând cu 18 noiembrie 2019, în mărime de 11 700 lei, ceea ce constituie 50% din pensia aflată în plata soțului decedat Ion Pavalache.

S-a încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul Mariei Pavalache suma de 5 000 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată legate de acordarea asistenței juridice (f.d.97, 103-120).

Invocând ilegalitatea hotărârii instanței de fond, cu respectarea termenilor prevăzuți de art.232 din Codul administrativ, la 12 iulie 2021, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus apel nemotivat împotriva hotărârii din 02 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, ulterior, la 17 august 2021, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus apel motivat împotriva hotărârii instanței de fond prin care a solicitat admiterea apelului, casarea hotărârii primei instanțe, cu pronunțarea unei noi decizii, prin care acțiunea să fie respinsă ca neîntemeiată (f.d.101-102, 130-134).

Prin decizia din 19 ianuarie 2022 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva hotărârii din 02 iulie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Râșcani (f.d.169, 170-186).

Fiind investită cu judecarea apelului, instanța de apel a apreciat, soluția instanței de fond în vederea admiterii acțiunii înaintate de Maria Pavalache, ca fiind întemeiată și legală.

În consolidarea soluției instanța de apel a reținut prevederile art.31, 32 alin.(1) din Legea cu privire la statutul judecătorului nr.544 din 20 iulie 1995 precum și prevederile art.24, 25 alin.(1) lit.b), 26 alin.(1) a Legii nr.156 din 14 octombrie 1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat.

Instanța de apel a apreciat că, instanța de fond just a reținut că, Maria Pavalache întrunește condițiile cumulative prevăzute de lege întru stabilirea pensiei de urmaș, întrucât, la momentul decesului, soțul-Ivan Pavalache, având vârsta de 78 ani, a devenit beneficiar de pensie pentru limită de vârstă, primind indemnizație lunară viageră în mărime de 90%, față de salariul mediu plătit în funcția de judecător asistent la Curtea Supremă de Justiție, ținându-se cont de indexarea salariului și totodată de suplimentul pentru gradul I, iar la momentul decesului soțul supraviețuitor al persoanei decedate a împlinit vârsta de pensionare, aflându-se în căsătorie cu soțul defunct pe parcurs a 52 de ani, nerecăsătorindu-se.

Din considerentele menționate, completul judiciar al instanței de apel a dat o apreciere critică argumentului apelantului Casa Națională de Asigurări Sociale precum că, Maria Pavalache nu întrunește condițiile cumulative prevăzute de lege întru stabilirea pensiei de urmaș. În acest context, instanța ierarhic inferioară a reținut prevederile art.31 din Legea cu privire la statutul judecătorului nr.544 din 20 iulie 1995 care prevede că, judecătorul și membrii familiei sale beneficiază de asistență medicală gratuită la nivel minim necesar și de alte garanții sociale prevăzute de lege, deci sintagma „alte garanții sociale prevăzute de lege”, înglobează și dreptul de a beneficia de pensia de urmaș, reglementată de Legea privind pensiile de asigurări sociale de stat nr.156 din 14 octombrie 1998.

În aceeași ordine de idei, instanța de apel a apreciat critic și argumentul apelantei Casa Națională de Asigurări Sociale cu privire la faptul că, odată ce reclamanta, Maria Pavalache și soțul decedat al acesteia sunt beneficiari de două prestații sociale diferite (reclamanta – pensia pentru limită de vârstă, iar soțul acesteia – de indemnizație lunară viageră), reclamanta, nu poate pretinde la pensia de urmaș în baza art.24 coroborat cu art.26 al Legii nr.156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii.

La acest capitol, instanța de apel a notat că, instanța de fond întemeiat și explicit a stabilit că, această abordare vine în contradicție cu stipulările Curții Constituționale prin prisma prevederilor art.16 din Constituția Republicii Moldova, care susține că, respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului, iar toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență socială, avere sau de origine socială. Or, astfel de interpretare este contrară spiritului legii și a practicii Curții Constituționale și

CEDO, periclitând astfel dreptul reclamantei la un proces echitabil și a dreptului de proprietate. Iar în acest sens, se reține că, din analiza jurisprudenței Curții Constituționale, un drept social poate fi obiectul protecției constituționale garantate de art.46 și respectiv, art.1 din protocolul nr. 1 la Convenția Europeană numai în cazul când dreptul social respectiv este dobândit și are o valoare economică.

Prin urmare, Completul judiciar al instanței de apel n-a reținut la caz argumentul apelantei, precum că, Legea cu privire la statutul judecătorului nr.544-XIII din 20 iulie 1995, nu prevede stabilirea pensiilor de urmaș, punctând în acest sens că, instanța de fond just a invocat că, Legea cu privire la statutul judecătorului nr.544-XIII din 20 iulie 1995 este o lege specială, ce stabilește norme particulare, inclusiv garanțiile sociale pentru judecători, iar în lipsa unor reglementări privind garanțiile sociale inserate în respectiva lege, reglementările raporturilor sociale sunt acoperite de Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii.

Iar conform art.33 din Legea nr.156-XIV din 14 octombrie 1998, reexaminarea drepturilor la pensie se efectuează în cazul: a) apariției unor circumstanțe noi referitoare la stagiul de cotizare, venitul asigurat, ce au avut loc până la acordarea drepturilor la pensie; b) transferării la altă categorie de pensie; c) persoanelor care continuă să activeze după realizarea dreptului la pensie pentru limită de vârstă.

Totodată, Completul judiciar al instanței de apel a apreciat, ca fiind neîntemeiat și declarativ, argumentul apelantei Casa Națională de Asigurări Sociale precum că, actul normativ care reglementează modalitatea și condițiile de stabilire a pensiei de urmaș (Legea nr.1544-XIII din 20 iulie 1996), nu conține prevederi ce se atribuie indemnizației lunare viagere, instanța ierarhic inferioară reținând în acest context prevederile art.26 alin.(5) din Legea cu privire la statutul judecătorului nr.544 din 20 iulie 1995 (în redacția legii la momentul obținerii dreptului la pensia pentru vechimea în muncă), indemnizația lunară viageră este o prestație de asigurări sociale de stat, având același statut de pensie pentru limita de vârstă. Și respectiv, indemnizația lunară viageră ca prestație de asigurări sociale de stat, a fost stabilită și la atingerea plafonului de vârstă al susținătorului Ivan Pavalache, ca prestație de asigurări sociale de stat achitată de Casa Națională de Asigurări Sociale, pe toată durata vieții acestuia, fiind emisă în acest sens de către Comisia privind înlocuirea pensiei pentru vechimea în muncă cu indemnizația lunară viageră hotărârea nr.22 din 14 decembrie 2006, prin care s-a echivalat cele două prestații sociale, prin înlocuirea pensiei pentru vechime în muncă lui Ivan Pavalache, cu indemnizație lunară viageră în mărime de 90%, față de salariul mediu plătit în funcția de judecător asistent la Curtea Supremă de Justiție. Fapt confirmat și prin extrasul din contul lui Ivan Pavalache, care confirmă achitarea contribuțiilor individuale din fondul retribuiri muncii.

În această ordine de idei, Colegiul instanței de apel a conchis că, Casa Teritorială Buiucani al Casei Naționale de Asigurări Sociale, neîntemeiat i-a refuzat stabilirea și achitarea pensiei de urmaș Mariei Pavalache, începând cu 18 noiembrie 2019, în mărime de 11 700,00 lei, ceea ce constituie 50% din pensia aflată în plata soțului decedat Ion Pavalache. Or, atât la examinarea cererii depuse de către Maria

Pavalache, la 05 decembrie 2019, cât și la examinarea cererii prealabile depuse la 13 februarie 2020 Casa Națională de Asigurări Sociale, nu a determinat corect raportul juridic în cauză, și a interpretat eronat prevederile legale, circumstanțe, care în esență, au și generat aplicarea incorectă a prevederilor care reglementează raporturile juridice legate de stabilirea și achitarea pensiei de urmaș, iar în așa fel, fiindu-i încălcat dreptul de proprietate (pensie) al Mariei Pavalache.

Vis-a-vis de pretenția privind încasarea cheltuielilor pentru acordarea asistenței juridice în mărime de 5 000 lei, instanța de apel a reținut că, prima instanță întemeiat a admis pretenția dată, stabilind că, reclamanta Maria Pavalache a suportat cheltuieli de judecată legate de plata serviciilor de asistență juridică prestate de avocatul Alexandru Rotari în baza mandatului seria MA nr.1286089 din 10 august 2020 în sumă totală de 5 000 lei, confirmate prin bonul de plată seria YL nr. 640776 din 10 august 2020, care sunt reale, necesare și rezonabile.

În final, instanța de apel a concluzionat că, prima instanță a examinat cauza sub toate aspectele, stabilind cu certitudine raportul juridic litigios, circumstanțele de fapt, caracteristice raportului juridic litigios, legea materială ce guvernează raportul juridic, creând participanților la proces, condiții obiective și echitabile, pentru exercitarea drepturilor și obligațiilor procedurale, fapt ce se încadrează în asigurarea părților dreptul la un proces echitabil, garantat și asigurat prin art.6 al Convenției Europene pentru apărarea a Drepturilor Omului.

La 15 februarie 2022, prin intermediul poștei electronice, recurenta Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recurs nemotivat, iar, la 19 aprilie 2022, prin intermediul poștei electronice a Curții Supreme de Justiție, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recurs motivat împotriva deciziei din 19 ianuarie 2022 a Curții de Apel Chișinău solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel, cu pronunțarea unei decizii noi, prin care cererea de chemare în judecată depusă de Maria Pavalache să fie respinsă (f.d.189, 198-199).

În motivarea recursului Casa Națională de Asigurări Sociale a indicat că, consideră decizia instanței de apel neîntemeiată și pasibilă de a fi casată.

Recurenta indicat că, în rezultatul examinării documentelor din dosarul de pensionare al intimatei Maria Pavalache s-a constatat că, soțul intimatei Ivan Pavalache, care a decedat la 18 noiembrie 2019, a fost beneficiar de indemnizație lunară viageră stabilită în temeiul Legii nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, care constituie o lege specială.

Astfel consideră că, soțul defunct Ivan Pavalache nici de cum nu a întrunit condițiile expuse de art.24, alin.(1) al Legii nr.156/1998 și dânsul nu a fost beneficiar de pensie pentru limită de vârstă și nici beneficiar de pensie de dizabilitate.

Recurenta Casa Națională de Asigurări Sociale mai consideră că, instanța de apel urma să determine că, aceste două tipuri de pensii se stabilesc în temeiul a două acte diferite reglementând condiții diferite și anume: pensia pentru limită de vârstă se stabilește în temeiul Legii nr.156/1998 cu privire la sistemul public de pensii și indemnizația lunară viageră se stabilea în redacția în vigoare în temeiul Legii nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului, care constituie o lege specială.

În această ordine de idei consideră că, indemnizația lunară viageră nu poate fi echivalată cu pensia pentru limită de vârstă, din motivul că condițiile de stabilire, modul de calcul, chiar și finanțarea acestor două prestații este diferită.

În acest context, consideră că, instanța de apel a ignorat prevederile Legii nr.100/2017 cu privire la actele normative.

Legea nr.544/1995 specială nu prevede norme juridice care ar acorda dreptul la pensie de urmaș, iar Legea nr.156/1998 conține norme juridice care stabilesc condițiile necesare pentru obținerea dreptului respectiv, însă intimata nu întrunește condițiile expuse.

Mai indică că, intimata Maria Pavalache nu a întrunit nici condiția prevăzută de art.26 alin.(1) al Legii nr.156/1998 și anume, în cazul în care întreținătorul nu era beneficiar de pensie sau era beneficiar de pensie de dizabilitate accentuată sau medie, pensia de urmaș se stabilește procentual din pensia potențială calculată pentru dizabilitate severă, deoarece intimata Maria Pavalache urma să prezinte Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Buiucani carnetul de muncă în original al lui Ivan Pavalache pentru a fi confirmat stagiul de cotizare necesar de 15 ani prevăzut de art.20, alin.(1) al Legii nr.156 din 14 octombrie 1998.

Reieșind din faptul că, Casa Națională de Asigurări Sociale a preluat stabilirea și plata pensiilor judecătorilor începând cu 01 ianuarie 2006 și abia din această dată judecătorii au devenit contribuabili ai sistemului public de asigurări sociale achitând contribuții de asigurări sociale în bugetul asigurărilor sociale de stat, respectiv, recurenta Casa Națională de Asigurări Sociale deține informația cu privire la achitarea contribuțiilor de către categoria de subiecți menționați (judecători) doar începând cu 1 ianuarie 2006 și până în prezent, perioadă contribuabilă care se include în stagiul de cotizare, ceea ce denotă faptul că, Ivan Pavalache nu întrunește condiția care este impusă de norma juridică de a avea un stagiul de cotizare de 15 ani, ci dispune doar de 13 ani de stagiul de cotizare.

Prin prisma art.6 din Legea nr.156/1998, stagiul de cotizare se exprimă în ani și se calculează prin însumarea lunilor pentru care s-au plătit contribuții în mărimile stabilite de legislație.

Deci, din actele prezentate și existente se constată că, Ivan Pavalache a obținut dreptul la pensie pentru vechime în muncă în anul 1997 și în temeiul Hotărârii din 19 iunie 1997 i s-a stabilit pensia pentru vechime în muncă de către Comisia pentru stabilirea și plata indemnizației lunare viagere și pensiilor pe lângă Ministerul Justiției al Republicii Moldova și ulterior recalculat dreptul prin stabilirea indemnizației lunare viagere în proporție de 90% față de salariul mediu plătit în funcția respectivă de judecător în temeiul Hotărârii nr.3CA-597/2013 din 25 septembrie 2013 emise de Judecătoria Buiucani mun. Chișinău.

În opinia recurente, intimata nu întrunește cumulativ toate condițiile expuse de actul normativ iar, instanțele ierarhic inferioare nu au ținut cont de prevederile normei juridice, încălcând astfel art.5 alin.(1) din Legea nr.514/1995 privind organizarea judecătorească potrivit căruia justiția se înfăptuiește în strictă conformitate cu legislația.

Referitor la cheltuielile de judecată, recurenta consideră că, prezenta cauză nu are o complexitate de înalt nivel care ar implica un aport major în examinarea acesteia, dat fiind faptul că, înaintarea acesteia se bazează mai mult pe practica existentă și nu pe circumstanțele de drept și de fapt, care ar implica o capacitate majoră sau un timp îndelungat în pregătirea acesteia. Astfel, consideră că, cheltuielile de asistență juridică în sumă de 5000 lei nu sunt rezonabile.

În conformitate cu art.244 alin.(1) din Codul administrativ, hotărârile curții de apel ca instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs.

În conformitate cu art.245 alin.(1) și (2) din Codul administrativ, recursul se depune la instanța de apel în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel, dacă legea nu stabilește un termen mai mic. Motivarea recursului se prezintă Curții Supreme de Justiție în termen de 30 de zile de la notificarea deciziei instanței de apel. Dacă se depune împreună cu cererea de recurs, motivarea recursului se depune la instanța de apel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la 19 ianuarie 2022, în ședință publică (f.d.169, 170-186).

Materialele cauzei atestă că, la 21 ianuarie 2022, prin intermediul poștei electronice, Curtea de Apel Chișinău a notificat recurentei Casa Națională de Asigurări Sociale copia dispozitivului deciziei instanței de apel (f.d.187).

Din materialele dosarului rezultă că, la 15 februarie 2022, prin intermediul poștei electronice, recurenta Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recurs nemotivat împotriva deciziei din 19 ianuarie 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel, cu pronunțarea unei decizii noi (f.d.189).

La 28 martie 2022, Casa Națională de Asigurări Sociale a recepționat decizia motivată a instanței de apel, fapt ce se confirmă prin avizul de recepție anexat la materialele cauzei (f.d.191).

La 19 aprilie 2022, prin intermediul poștei electronice, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recurs motivat împotriva deciziei din 19 ianuarie 2022 a Curții de Apel Chișinău (f.d.198-199).

În asemenea circumstanțe, instanța de recurs constată că, Casa Națională de Asigurări Sociale a depus recursul cu respectarea termenului prevăzut de art.245 din Codul administrativ.

La 08 aprilie 2022, ulterior la 29 aprilie 2022, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa Mariei Pavalache copia recursului și a recursului motivat depus de Casa Națională de Asigurări Sociale, cu înștiințarea despre necesitatea prezentării referinței (f.d.196, 201).

Materialele cauzei atestă că, intimata Maria Pavalache a recepționat copia cererii de recurs, fapt ce se confirmă prin avizele de recepție anexate la materialele cauzei (f.d.202-203).

La 25 mai 2022, avocatul Andrei Mandraburcă, în interesele Mariei Pavalache, a depus referință, solicitând respingerea recursului depus de Casa Națională de

Asigurări Sociale și menținerea deciziei instanței de apel și a hotărârii instanței de fond (f.d.205-206).

În susținerea referinței au fost reiterate circumstanțele de fapt și de drept indicate în cererea de chemare în judecată și pe parcursul examinării cauzei în ordine de apel.

Suplimentar mai consideră că, admiterea cererii de recurs ar constitui o încălcare gravă a dreptului la un proces echitabil garantat de art.6 alin.1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului și Libertăților Fundamentale, precum și art.14 alin.1 a protocolului 12 a Convenției în partea ce privește interzicerea discriminării.

Totodată, mai indică că, însăși cererea de recurs depusă de Casa Națională de Asigurări Sociale este absolut neîntemeiată, nu vine să invoce aplicarea defectuoasă a normei de drept material sau procedural, iar argumentele expuse nemijlocit în conținutul cererii sunt celea în privința cărora deja s-a expus instanța de fond și instanța de apel, considerente din care solicită respingerea recursului.

La 09 iunie 2022, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa recurentei copia referinței depuse de avocatul Andrei Mandraburcă, în interesele Mariei Pavalache, la recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva deciziei din 19 ianuarie 2022 a instanței de apel, pentru informare (f.d.208).

Prin încheierea din 06 iulie 2022 a Curții Supreme de Justiție s-a declarat admisibil recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva deciziei din 19 ianuarie 2022 a Curții de Apel Chișinău și s-a numit spre examinare în fond, în complet de cinci judecători (f.d.212).

La 12 iulie 2022, Maria Pavalache a depus referință suplimentară la recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale, solicitând casarea doar în parte a deciziei instanței de apel și a dispune stabilirea pensiei de urmaș începând cu 18 noiembrie 2019, în mărime de 50% din pensia pentru limita de vârstă de care urma să beneficieze Ivan Pavalache, în rest cererea de recurs să fie respinsă, ca fiind neîntemeiată (f.d.213-214).

În susținerea referinței suplimentare a indicat că, consideră temeiul invocat de recurent în cererea de recurs, în partea ce ține de aplicarea eronată a normei materiale, este lipsit de substanță juridică, ori, atât instanțele inferioare, cât și Curtea Constituțională în hotărârea menționată, a stabilit că dreptul de a beneficia de pensie de urmaș o are inclusiv și soțul supraviețuitor al soțului decedat – titular de pensie specială.

Totodată, consideră că, în vederea aplicării corecte a Hotărârii Curții Constituționale nr.11 din 26 mai 2022, urmează a fi menționat faptul că, soțul Ivan Pavalache întrunea condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limita de vârstă, atât cele legate de stagiul minim de cotizare, cât și cele legate de vârsta de pensionare, având 78 ani la momentul decesului, fapt ce rezultă din materialele cauzei.

La 13 iulie 2022, Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa recurentei copia referinței suplimentare depuse de Maria Pavalache, la recursul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale împotriva deciziei din 19 ianuarie 2022 a instanței de apel, pentru informare (f.d.215).

În conformitate cu prevederile art.247 Cod administrativ, Curtea Supremă de Justiție examinează și soluționează recursul fără ședință de judecată. Dacă consideră necesar, Curtea Supremă de Justiție poate decide citarea participanților la proces.

La caz, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a considerat inoportun de a cita participanții la proces pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele recurentului, au fost expuse cu suficientă claritate, părților fiindu-le create condiții egale de a cunoaște modul de derulare a procedurii în recurs, iar întru asigurarea respectării principiilor contradictorialității și disponibilității în drepturi, părțile au avut posibilitatea de depunere a referinței.

Aici, se impune a învedera că, examinarea cauzei în ordine de recurs în lipsa participanților la proces, nu poate fi calificată ca o limitare a dreptului de apărare și dreptului de acces la justiție, în condițiile în care participanții la proces beneficiază de un ansamblu de pârghii legale întru realizarea drepturilor sale.

Verificând argumentele invocate în recurs, prin prisma materialelor din dosar, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia de a admite recursul și a casa integral decizia din 19 ianuarie 2022 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 02 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, cu emiterea unei hotărâri noi de respingere a acțiunii, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art.248 alin.(1) lit.c) Cod administrativ, examinând recursul, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: casează integral decizia instanței de apel și emite o nouă decizie.

În corespundere cu art.21 alin.(1) din Codul administrativ, autoritățile publice și instanțele de judecată competente trebuie să acționeze în conformitate cu legea și alte acte normative.

În corespundere cu art.22 alin.(1) din Codul administrativ, autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu.

Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.

Prin prisma prevederilor art.194 alin.(2) Cod administrativ, în procedura de examinare a cererilor de recurs, hotărârile și deciziile contestate se examinează din oficiu în privința existenței greșelilor procedurale și aplicării corecte a dreptului material.

La fel, aplicabile sunt și prevederile art.244 alin.(2) coroborate cu art.231 alin.(2) din Codul administrativ, conform cărora pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap.III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva. Pentru procedura în apel se aplică corespunzător prevederile cap.II din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.

În sensul art.219 alin.(1) din Codul administrativ, instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal

admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți.

Prin prisma alin.(2) și (3) al aceluiași articol, instanța de judecată depune eforturi pentru înlăturarea greșelilor de formă, explicarea cererilor neclare, depunerea corectă a cererilor, completarea datelor incomplete și pentru depunerea tuturor declarațiilor necesare constatării și aprecierii stării de fapt. Instanța de judecată indică asupra aspectelor de fapt și de drept ale litigiului care nu au fost discutate de participanții la proces. Instanța de judecată nu are dreptul să depășească limitele pretențiilor din acțiune, însă, totodată, nu este legată de textul cererilor formulate de participanții la proces.

Recapitulând esența litigiului în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține următoarea stare de fapt.

Din cumulul probatoriu administrat speței, Completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție reține că, Maria Pavalache este soția defunctului Ivan Pavalache (f.d.16), care potrivit certificatului de deces a decedat la XXXXX (f.d.17).

La fel, colegiul lărgit al instanței de recurs mai reține că, prin hotărârea din 19 iunie 1997 și ulterior din 14 decembrie 2006 a Comisiei pentru stabilirea și plata indemnizației lunare viagere și pensiilor pe lângă Ministerul Justiției privind stabilirea pensiei judecătorului pentru vechime în muncă, s-a stabilit lui Ivan Pavalache vechimea în muncă în funcția de judecător de 31 ani 8 luni și 21 zile, cu stabilirea pensiei pentru vechime în muncă cu o indemnizație lunară viageră în mărime de 90% față de salariul mediu plătit în funcția de judecător asistent la Curtea Supremă de Justiție, ținând cont de indexarea salariului și suplimentului pentru gradul I (f.d. administrativ 16-19, f.d.86-87).

Prin dispoziția Casei Naționale de Asigurări Sociale privind recalcularea pensiei pentru vechime în muncă sau indemnizației lunare viagere judecătorilor conform Legii nr.355-XVI din 23 decembrie 2005, s-a stabilit indemnizația lunară viageră lui Ivan Pavalache, în mărime de 5040 lei (f.d.88).

Prin hotărârea privind înlocuirea pensiei pentru vechime în muncă cu indemnizația viageră nr.22 din 14 decembrie 2006 Comisia pentru stabilirea pensiei și indemnizației lunare viagere pentru judecătorii Curților de Apel și judecătorii, a hotărât, în conformitate cu prevederile art.26 alin.(5) din Legea cu privire la statutul judecătorului, a înlocui judecătorului asistent demisionat, Ivan Pavalache, începând cu 01 ianuarie 2007, pensia pentru vechime în muncă cu o indemnizație lunară viageră în mărime de 90%, față de salariu mediu plătit în funcția de judecător asistent la Curtea Supremă de Justiție, ținându-se cont de indexarea salariului și totodată de suplimentul pentru gradul I (f.d.86-87), fapt confirmat și prin comunicarea Casei Teritorială de Asigurări Sociale, Buiucani nr.2020/93/9806 din 23 iulie 2020 din care urmează că, la 23 iulie 2020, Ivan Pavalache, beneficia de prestația socială, sub formă de indemnizație lunară viageră pentru judecător, începând cu 01 decembrie 2018 în cuantum de 23 400 lei (f.d.59).

Totodată, colegiul lărgit al instanței de recurs mai reține că, începând cu 19 septembrie 2005, Maria Pavalache beneficiază de prestație socială sub formă de pensie pentru limita de vârstă cu stagiul incomplet, în mărime de 1 309,14 lei lunar, fapt ce se confirmă prin legitimația nr.XXXX (f.d.19).

Materialele cauzei atestă că, la 05 decembrie 2019, Maria Pavalache, a adresat Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Buiucani, mun. Chișinău cerere cu privire la acordarea pensiei de urmaș în temeiul Legii nr.156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, invocând în context că, soțul său, Ivan Pavalache, a decedat la XXXXX, și că s-au aflat în căsătorie mai mult de 52 de ani.

La 21 ianuarie 2020, Casa Teritorială de Asigurări Sociale Buiucani a emis decizia nr.2020/93/776, prin care a refuzat cererea Mariei Pavalache cu privire la stabilirea pensiei de urmaș, din considerentul că, Legea nr.544-XII din 20 iulie 1995 cu privire la statutul judecătorului, nu prevede asigurarea cu pensie de urmaș în cazul decesului pentru soțul supraviețuitor. Totodată, s-a mai indicat că, Maria Pavalache a refuzat să prezinte carnetele de muncă s-au alte acte ce ar confirma minim 15 ani de cotizare pentru a beneficia de pensie pentru pierderea întreținătorului (f.d.23).

Considerând ilegal refuzul nr.2020/93/776 din 21 ianuarie 2020 a Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Buiucani, la 13 februarie 2020, Maria Pavalache a depus la Casa Națională de Asigurări Sociale cerere prealabilă înregistrată cu nr.P-380/20, solicitând anularea deciziei Casei Teritoriale de Asigurări Sociale Buiucani nr.12 din 21 ianuarie 2020 (nr.2020/93/776 din 22 ianuarie 2020), stabilirea, acordarea și achitarea pensiei de urmaș în baza Legii cu privire la statutul judecătorului și a Legii privind sistemul public de pensii (f.d.9).

La 27 februarie 2020, Casa Națională de Asigurări Sociale prin răspunsul nr.P-380/20, a respins cererea prealabilă, invocând că, nu este temei juridic de a stabili pensia de urmaș solicitată din cuantumul pensiei pentru vechime în muncă ca judecător. Întrucât, soțul defunct al Mariei Pavalache - Ivan Pavalache, a fost beneficiar de pensie pentru vechime în muncă ca judecător, stabilită în baza art.32 al Legii nr.544-XII din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului. În acest context, indicând că, Legea nr.544-XII din 20.07.1995 cu privire la statutul judecătorului, nu prevede stabilirea pensiilor de urmaș, iar conform Legii nr.156-XIV din 14.10.1998 privind pensiile de asigurări sociale de stat, pensia de urmaș se stabilește proporțional doar din pensia pentru limită de vârstă sau dizabilitate (f.d.8-8 verso).

Manifestându-și dezacordul cu acțiunile Casei Naționale de Asigurări Sociale, la 07 aprilie 2020, prin intermediul poștei electronice, Maria Pavalache a formulat cerere în procedura contenciosului administrativ, ulterior, la 28 ianuarie 2021, concretizată, împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea deciziei nr.2020/93/776 din 22 ianuarie 2020, a deciziei nr.P-380/20 din 27 februarie 2020 cu privire la cererea prealabilă și obligarea emiterii deciziei privind stabilirea și achitarea pensiei de urmaș și obligarea achitării sumei cu titlu de pensie de urmaș, precum și încasarea cheltuielilor de judecată.

Fiind investită cu judecarea cauzei în prima instanță, Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, prin hotărârea din 02 iulie 2021 a admis integral acțiunea, a anulat

decizia Casei Teritoriale de Asigurări Sociale sect. Buiucani, mun. Chișinău nr.2020/93/776 din 22 ianuarie 2020 și decizia Casei Naționale de Asigurări Sociale nr.P-380/20 din 27 februarie 2020 cu privire la cererea prealabilă, adoptate în privința Mariei Pavalache. A obligat Casa Națională de Asigurări Sociale să emită actul administrativ individual privind stabilirea și achitarea pensiei de urmaș Mariei Pavalache, începând cu 18 noiembrie 2019, în mărime de 11 700 lei, ceea ce constituie 50% din pensia aflată în plata soțului decedat Ion Pavalache. A încasat din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale în beneficiul Mariei Pavalache suma de 5 000 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată legate de acordarea asistenței juridice (f.d.97, 103-120).

Judecând cauza în ordine de apel, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 19 ianuarie 2022 a respins apelul depus de Casa Națională de Asigurări Sociale și a menținut hotărârea din 02 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani (f.d.169, 170-186).

Efectuând controlul judiciar al deciziei din 19 ianuarie 2022 a Curții de Apel Chișinău și al hotărârii din 02 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, colegiul lărgit al instanței de recurs constată că instanțele ierarhic inferioare, judecând cauza, au interpretat și aplicat în mod eronat legea, circumstanță ce a dus la aprecierea eronată a raporturilor juridico-publice litigioase și emiterea unor soluții greșite și neîntemeiate.

Completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție relevă că, instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege. Nici un fel de probe nu au pentru instanța judecătorească o forță probantă prestabilită fără aprecierea lor.

Fiecare probă se apreciază de instanță privitor la relevanța, admisibilitatea, veridicitatea ei, iar toate probele în ansamblu, privitor la legătura lor reciprocă și suficientă pentru soluționarea cauzei.

Ca rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele. Proba este declarată ca fiind veridică dacă instanța constată prin cercetare și comparare cu alte probe că datele pe care le conține corespund realității.

În aceeași ordine de idei, potrivit jurisprudenței stabilite, CEDO a învederat că unul din principiile legate de administrarea corectă a justiției se referă la hotărârile instanțelor de judecată, care ar trebui să explice în mod adecvat raționamentele pe care se bazează. Măsura în care se aplică această obligație de motivare poate varia în funcție de natura deciziei și trebuie determinată în funcție de circumstanțele cauzei (a se vedea Moreira Ferreira, ibidem, parag. 84; Orlen Lietuva LTD. vs Lituania, 29 ianuarie 2019, parag. 82).

Conform art.189 alin.(1) Cod administrativ, orice persoană, care revendică încălcarea unui drept al său prin activitatea administrativă a unei autorități publice, poate înainta o acțiune în contencios administrativ.

Potrivit prevederilor art.208 alin.(1) și alin.(3) Cod administrativ, în cazurile prevăzute de lege, până la înaintarea acțiunii în contencios administrativ, se va respecta procedura prealabilă. Dacă procedura prealabilă nu este prevăzută de lege, acțiunea în obligare se admite numai în cazul în care reclamantul a depus anterior la autoritatea publică competentă o cerere de emitere a actului administrativ individual.

Conform art.19 Cod Administrativ, cererea prealabilă este instituția care oferă o cale de soluționare prejudiciară a litigiilor administrative.

Conform art.162 Cod administrativ, procedura prealabilă urmărește scopul de a verifica legalitatea actelor administrative individuale. Dacă autoritatea publică nu soluționează petiția în termenele prevăzute de prezentul cod, persoana afectată este în drept să depună cerere prealabilă. Cererea prealabilă poate fi îndreptată spre: a) anularea în tot sau în parte a unui act administrativ individual ilegal sau nul; b) emiterea unui act administrativ individual.

În corespundere cu art.164 alin. (1) Cod Administrativ, cererea prealabilă se depune în scris la autoritatea publică emitentă.

Conform art.209 alin.(1) Cod administrativ, acțiunea în contestare și acțiunea în obligare se înaintează în decurs de 30 de zile, dacă legea nu prevede altfel. Acest termen începe să curgă de la:

a) data comunicării sau notificării deciziei cu privire la cererea prealabilă sau data expirării termenului prevăzut de prezentul cod pentru soluționarea acesteia;

b) data comunicării sau notificării actului administrativ individual, dacă legea nu prevede procedura prealabilă. Prevederile art.165 alin.(1) referitoare la nesoluționarea în termen se aplică corespunzător.

Astfel, reieșind din circumstanțele cauzei, Completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție concluzionează că, instanțele ierarhic inferioare corect au stabilit că, cererea de chemare în judecată în procedura contenciosului administrativ formulată de Maria Pavalache, ulterior concretizată, împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului individual favorabil privind stabilirea și achitarea pensiei de urmaș, încasarea cheltuielilor de judecată, a fost depusă cu respectarea procedurii prealabile.

Articolul 224 alin.(1) lit.f) din Codul administrativ prevede că, examinând acțiunea în contencios administrativ în fond, instanța de judecată adoptă hotărâre prin care respinge acțiunea ca fiind neîntemeiată, dacă nu sînt îndeplinite condițiile de adoptare a unei hotărâri prevăzute la lit. a)-e).

La caz, Colegiul lărgit al instanței de recurs reține că, obiect al examinării prezentei cauze în instanța de contencios administrativ îl constituie verificarea legalității actului administrativ individual defavorabil al Casei Naționale de Asigurări Sociale privind respingerea cererii reclamantei Maria Pavalache de a-i fi

stabilită și achitată pensia de urmaș în mărime de 50 % din pensia soțului decedat, care beneficia de pensie specială pentru vechime în muncă.

Sub acest aspect este notabil că, articolul 9 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 prevede că în sistemul public, se acordă următoarele categorii de pensii: a) pensie pentru limită de vârstă; b) pensie de dizabilitate; c) pensie de urmaș; d) pensie specială; e) pensie anticipată pentru limită de vârstă.

Conform art.24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

Remarcabil este că, redacția actuală a alin.(1) al art.24 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 a fost modificată prin Legea pentru modificarea și completarea unor acte legislative nr.290 din 16 decembrie 2016.

Din conținutul notei-informative la proiectul de Lege nr.290 din 16 decembrie 2016, în special a modificărilor operate la Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 rezultă că, scopul prezentului proiect de lege constă în sporirea gradului de protecție socială a pensionarilor pentru a le asigura un trai decent, modificările introduse având la bază garantarea principiului echității sociale, contributivității, egalității și non-discriminării.

Astfel, unul din obiectivele urmărite prin introducerea acestor modificări a fost reducerea inechităților din sistemul de asigurări sociale, crearea unui sistem echitabil, sustenabil, transparent și sporirea beneficiilor în vederea asigurării unui trai decent.

Colegiul denotă din prevederile Legii privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 că, asigurările sociale de stat intervin în anumite circumstanțe, atât în cazul în care o persoană atinge vârsta de pensionare, precum și cazul în care este necesară acordarea unui quantum suficient copiilor și/sau soțului/soției pentru a acoperi cheltuielile materiale pentru existență în urma decesului susținătorului. Această obligație asumată de asigurările sociale de stat este prevăzută în Secțiunea 4 din Legea privind sistemul public de pensii, fiind reglementată la art.24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998.

În corespundere cu art.25 alin.(1) lit.b) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, pensia de urmaș se stabilește soțului supraviețuitor dacă, la momentul decesului întreținătorului sau pe parcursul a 5 ani după deces, a împlinit vârsta de pensionare prevăzută la art.41 alin.(1) sau a fost încadrat în grad sever sau accentuat de dizabilitate, a avut cel puțin 15 ani de căsătorie cu persoana decedată și nu s-a recăsătorit.

Așa, art.25 alin.(1) lit.b) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 stabilește prima condiție materială în care soțul

supraviețuitor poate beneficia de pensia de urmaș calculată în baza pensiei soțului decedat.

A doua condiție materială este impusă de art.24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, și anume că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limită de vârstă sau de pensie de dizabilitate ori îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii de dizabilitate prevăzute la capitolul II secțiunea 3 din prezenta lege.

Pentru a explica sensul acestei dispoziții, este necesar de a o compara cu prevederile art.24 alin.(1) până la modificările operate prin Legea 290/2016, care prevedeau că pensia de urmaș se acordă dacă persoana decedată era pensionar sau îndeplinea condițiile pentru obținerea unei pensii în conformitate cu prezenta lege.

Pornind de la raționamentul explicit al legiuitorului dedus din prevederile art.24-27 din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, modificată în anul 2016, pensia de urmaș urmează a fi acordată doar în două situații exhaustiv definite de legiuitor, și anume dacă persoana decedată beneficia de pensie pentru limita de vârstă, adică a împlinit vârsta prevăzută la art. 41 alin. (1), sau beneficiază de o pensie de dizabilitate.

Prin prezenta dispoziție, legiuitorul a exclus pensiile speciale precum sunt cele acordate judecătorilor, procurorilor, militarilor și altor categorii de persoane la atingerea unei vârste inferioare decât cea prevăzută la art.41 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, din câmpul art.24 alin.(1) din Lege. Altfel spus, pensia de urmaș nu poate fi calculată din pensia specială ce constituie pensia pentru vechime în muncă.

Remarcabil este că, la 26 mai 2022, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a examinat excepția de neconstituționalitate a articolului 24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 (condițiile de acordare a pensiei de urmaș).

Așa, prin Hotărârea Curții Constituționale nr.11 din 26 mai 2022 (dosarul nr.158g/2021) s-a constatat că, prin excluderea de la beneficiul plății pensiei de urmaș al persoanelor indicate la articolul 25 alin.(1) din Legea nr.156 din 14 octombrie 1998 privind sistemul public de pensii, succesoare ale persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă se încalcă articolele 16 și 47 din Constituție. Curtea a recunoscut constituțional articolul 24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998, în măsura în care pensia de urmaș se acordă și persoanelor indicate la articolul 25 alin.(1) din această Lege, inclusiv copilului minor și/sau soțului supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă.

Totodată, Curtea Constituțională a dispus că, până la modificarea cadrului normativ, vor avea dreptul la pensia de urmaș persoanele indicate la articolul 25 alin.(1) din Legea nr.156 din 14 octombrie 1998, inclusiv copilul minor și/sau soțul supraviețuitor al persoanei decedate – titular de pensie specială, care la data decesului a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă. În

acest caz pensia de urmaș se va calcula din mărimea pensiei pentru limită de vârstă.

Curtea a precizat că, această soluție este una provizorie și va acționa până când vor fi operate modificările de rigoare în legislație, în conformitate cu considerentele acestei Hotărâri.

Astfel, Colegiul consideră că, prin admiterea acțiunii depuse de Maria Pavalache, instanțele ierarhic inferioare au interpretat și aplicat eronat prevederile art.24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998. Or, în condițiile speței și având în vedere dezideratele Curții Constituționale reținute în hotărârea nr.11 din 26 mai 2022, este în afara oricărui dubiu că, refuzul Casei Naționale de Asigurări Sociale de a-i stabili reclamantei pensia de urmaș în cuantum de 50 % din pensia specială a soțului decedat Ivan Pavalache este legal și întemeiat.

Colegiul lărgit al instanței de recurs notează că, în sensul hotărârii Curții Constituționale nr.11 din 26 mai 2022, reclamanta ar putea pretinde la pensia de urmaș a soțului titular de pensie specială, în cazul în care la data decesului acesta a întrunit condițiile pentru stabilirea pensiei pentru limită de vârstă, dar nicidecum nu din pensia specială de care a beneficiat soțul decedat. În acest caz, reclamanta poate pretinde la pensia de urmaș calculată din mărimea pensiei pentru limită de vârstă. Totodată, schimbarea pensiei presupune formalități juridice care trebuie îndeplinite. În această ordine de idei, colegiul lărgit al instanței de recurs nu poate reține argumentele invocate de Maria Pavalache în referința suplimentară depusă la 12 iulie 2022.

Conjunctura acestor circumstanțe profilează legalitatea actului administrativ defavorabil emis în privința intimă Maria Pavalache privind refuzul de a-i stabili pensia de urmaș din pensia specială a soțului decedat, iar drept consecință denotă netemeinicia acțiunii depuse de Maria Pavalache și necesitatea respingerii acesteia.

Colegiul lărgit al instanței de recurs reține din conținutul cererii de chemare în judecată, ulterior concretizată, că, reclamanta Maria Pavalache solicită încasarea din contul Casei Naționale de Asigurări Sociale cheltuielilor de judecată, cu titlu de asistență juridică, în sumă de 5 000 lei.

În conformitate cu prevederile art.195 din Codul administrativ, procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedură civilă, cu excepția art.169-171.

Conform art.82 din Codul de procedură civilă, cheltuielile de judecată se compun din taxa de stat și din cheltuielile de judecare a pricinii.

Potrivit art.94 alin.(1) Cod de procedură civilă, instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să plătească, la cerere, părții care a avut câștig de cauză cheltuielile de judecată. Dacă acțiunea reclamantului a fost admisă parțial, acestuia i se compensează cheltuielile de judecată proporțional părții admise din pretenții, iar părâtului – proporțional părții respinse din pretențiile reclamantului.

În conformitate cu prevederile art.96 alin.(1) și (1¹) din Codul procedură civilă, instanța judecătorească obligă partea care a pierdut procesul să compenseze părții

care a avut câștig de cauză cheltuielile ei de asistență juridică, în măsura în care acestea au fost reale, necesare și rezonabile. Cheltuielile menționate la alin.(1) se compensează părții care a avut câștig de cauză dacă aceasta a fost reprezentată în judecată de un avocat.

Referitor la pretenția Mariei Pavalache cu privire la încasarea cheltuielilor de judecată, Completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție conchide că urmează a fi respinsă, or, aceasta este subsecventă pretențiilor cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului individual favorabil privind stabilirea și achitarea pensiei de urmaș, care au fost respinse, ca neîntemeiate.

Cu titlu subsecvent, în privința jurisprudenței în materie la care au făcut referire instanțele inferioare și care s-a stabilit la aplicarea prevederilor vechi ale legislației, Colegiul lărgit al instanței de recurs menționează că, jurisprudența nu este imuabilă, ci din contra, progresivă în esență. În cazul oricărui reviriment jurisprudențial, condiția formală, prealabilă este existența, precum și necesitatea unei alternative de interpretare și aplicare a unor dispoziții legale. La caz, revirimentul practicii judiciare în materie au la bază modificările operate la art.24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 prin Legea nr.290 din 16 decembrie 2016 și Hotărârea Curții Constituționale nr.11 din 26 mai 2022 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 24 alin.(1) din Legea privind sistemul public de pensii nr.156 din 14 octombrie 1998 (condițiile de acordare a pensiei de urmaș). Or, aceste modificări au schimbat condițiile/cerințele față de soțul supraviețuitor care poate beneficia de pensia de urmaș calculată în baza pensiei soțului decedat.

Așadar, circumstanțele descrise permit instanței de recurs să conchidă că, atât prima instanță, cât și instanța de apel au interpretat și aplicat eronat prevederile legii materiale, motiv din care actele judecătorești de dispoziție emise de acestea nu pot fi menținute, iar cererea de chemare în judecată depusă de Maria Pavalache urmează a fi respinsă, ca fiind neîntemeiată.

În conformitate cu art.6 alin.(1) din CEDO, orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî, fie asupra încălcării drepturilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

Drept rezultat al aprecierii probelor, instanța judecătorească este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele.

Instanța nu se expune asupra fiecărui argument invocat de participanții la proces, ținând cont de Avizul nr.11 din 2008 al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni, în atenția Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, din care rezultă că, motivarea hotărârii nu trebuie înțeleasă ca necesitând un răspuns la fiecare argument invocat.

Or, potrivit jurisprudenței Curții Europene, pentru a răspunde cerințelor procesului echitabil, motivarea trebuie să evidențieze că, judecătorul a examinat chestiunile esențiale prezentate și nu trebuie interpretată ca impunând un răspuns detaliat la fiecare argument (Van de Hurk vs Țările de Jos, 19 aprilie 1994 , pct.61, seria A, nr.288).

Din considerentele menționate, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa integral decizia instanței de apel și hotărârea primei instanțe și de a emite o decizie nouă, prin care să respingă acțiunea în contencios administrativ depusă de Maria Pavalache.

Finalmente, Colegiul lărgit al instanței de recurs învederează că, soluția asupra fondului cauzei, la care a ajuns instanța de recurs, este compatibilă cu prevederile articolului 6 § 1 CEDO, fiind prevăzută de art.248 alin.(1) lit.c) din Codul administrativ, potrivit căruia examinând recursul, Curtea Supremă de Justiție adoptă decizie prin care casează integral decizia instanței de apel și emite o nouă decizie.

Conform articolelor 258 alin. (3), 248 alin.(1) lit.c) și 224 alin.(1) lit.f) din Codul administrativ, completul specializat pentru examinarea acțiunilor în contencios administrativ al Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul depus de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

Se casează integral decizia din 19 ianuarie 2022 a Curții de Apel Chișinău și hotărârea din 02 iulie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani și se emite o decizie nouă, prin care:

Se respinge acțiunea în contencios administrativ depusă de Maria Pavalache împotriva Casei Naționale de Asigurări Sociale cu privire la anularea actelor administrative individuale defavorabile și obligarea emiterii actului individual favorabil privind stabilirea și achitarea pensiei de urmaș, încasarea cheltuielilor de judecată, ca fiind neîntemeiată.

Decizia este irevocabilă.

Președintele ședinței,
judecătorul

Tamara Chișca-Doneva

judecătorii

Ala Cobăneanu

Nina Vascan

Nicolae Craiu

Aliona Miron